

Nr 196.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden under punkterna 1:o—17:o hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Statsrådet Ewerlöf anmäler uppkomna frågor om pension eller understöd åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. och anför därvid.

1:o.

Förre kokerskebiträdet vid straffängelset i Västerås Emma Wilhelmina Asplund. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Asplund är född den 27 maj 1872 och således 71 år gammal;

att hon tjänstgjort vid straffängelset i Västerås under tiden 2 oktober 1920—30 juni 1926 såsom avlösare under kokerskans och vaktfruns fri-

dagar och under tiden 1 juli 1926—8 januari 1944 såsom kokerskebiträde eller tillförordnad vaktfru och därunder haft full daglig tjänstgöringsskyldighet;

att hennes sammanlagda tjänstgöringstid vid fångvården utgjort 20 år 19 dagar;

samt att hon för sitt arbete vid straffängelset senast åtnjutit ett arvode av 100 kronor i månaden, utan rätt att därå åtnjuta några tilläggsförmåner.

Asplund, som icke blivit underkastad 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, kan ej heller komma i åtnjutande av pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, enär hon icke före uppnådda 60 levnadsår under en tid av sammanlagt minst 12 år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Fångvårdsstyrelsen har hemställt om utverkande av pension åt Asplund till lämpligt belopp.

Statskontoret har tillstyrkt pension till belopp av 528 kronor för år.

I likhet med myndigheterna tillstyrker jag, att pension utverkas åt Asplund. Mot det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet har jag intet att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra kokerskebiträdet vid straffängelset i Västerås Emma Wilhelmina Asplund må, räknat från och med den 1 februari 1944, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 528 kronor.

2:o.

Kanslivaktmästaren vid beskickningen i Helsingfors Gustaf Gottfrid Hammar. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hammar är född den 10 november 1884 och således 59 år gammal;

att han innehaft anställning såsom kanslivaktmästare vid beskickningen i Helsingfors sedan maj månad 1926;

att han under sin anställning åtnjutit, förutom förmån av fri bostad med bränsle och lyse, kontant månadsersättning med 250 kronor för tiden intill utgången av juni 1927, med lägst omkring 2 650 och högst omkring 4 875 finska mark under budgetåren 1927/28—1942/43 samt med omkring 380 kronor under tiden därefter;

samt att han sedan en längre tid tillbaka lider av kronisk bronchitis och hjärtsvagheter, vilka sjukdomar nedsatt hans arbetsförmåga.

Sändebudet i Helsingfors har gjort framställning om beredande av pension åt Hammar till belopp av 2 400 kronor för år. Därvid har framhållits, att de löpande ärendena vid beskickningen på grund av de rådande krisförhållandena i Finland väsentligen tilltagit i antal, vilket förhållande bland annat medfört en icke obetydlig ökning i kanslivaktmästarens arbetsbörda. Hammar hade under sista tiden icke alltid förmått helt fylla de ökade krav på snabbhet och effektivitet, som till följd av de ändrade förhållandena måste ställas på honom. Anledningen härtill syntes vara hans ålder och hälsotillstånd. Han hade också på grund av styrkt sjukdom åtnjutit tjänstledighet från sin befattning. Sändebudet ansåge det till följd härav oundgängligt, att ett ombyte på vaktmästarposten genomfördes, så att beskickningen erhöles en yngre, för de nuvarande relativt betungande uppgifterna mer lämpad person. Med hänsyn till Hammars långa och väl vitsordade tjänstgöring borde ett ombyte endast ske under förutsättning att Hammar — trots att han ännu icke uppnått 63 års ålder — kunde beredas pension.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Hammar till belopp av 1 200 kronor för år och därvid anförde följande.

Med hänsyn till föreliggande omständigheter har statskontoret icke något att erinra mot att åtgärder vidtagas för beredande av pension åt kanslivaktmästaren Hammar, vilken i sin anställning vid svenska beskickningen i Helsingfors kan åberopa en anställningstid av 18 år.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Hammar, förutom förmånen av fri bostad samt fritt lyse och bränsle, åtnjutit arvode, som under innevarande budgetår utgått med i runt tal 4 500 kronor för år. Då arvodet under de senaste åren undergått avsevärda höjningar, torde i detsamma även få anses ingå kompensation för de stegrade levnadskostnaderna. Hammar kan i fråga om löneförmånernas storlek närmast jämföras med förre portvakten vid svenska beskickningen i Paris E. Rhône, som under de sista anställningsåren i kontanta avlöningsförmåner uppburit 3 300 kronor utan rätt till dyrtidstillägg, och som av 1938 års riksdag tillerkändes en årlig pension å 1 800 kronor, å vilket belopp icke skulle utgå något dyrtidstillägg (se prop. nr 114 p. 1). Vid avgången från tjänsten kunde Rhône åberopa en 32-årig anställningstid. Då Hammar, såsom ovan framhållits, innehaft sin anställning allenast 18 år, skulle, om såsom utgångspunkt för bestämmandet av hans pension toges det pensionsbelopp, som tillerkändes Rhône, pensionen för Hammars del närmast bliva $\frac{18}{30} \times 1\,800 = 1\,080$ kronor. Med hänsyn till att å pensionen icke bör utgå tilläggsförmåner, anser statskontoret skäligt, att sistnämnda belopp avrundas uppåt till 1 200 kronor.

Även jag finner mig böra förorda, att pension utverkas åt Hammar. Pensionen synes mig skäligen böra fastställas till 1 500 kronor, varå några tilläggsförmåner icke böra utgå. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kanslivaktmästaren vid beskickningen i Helsingfors Gustaf Gottfrid Hammar må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 500 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall utgå.

3:o.

Konstruktören å arméns fortifikationsförvaltnings kasernbyrå Knut Albert Samuel Rumstedt. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Rumstedt är född den 15 april 1867 och således nära 77 år gammal;

att han under tiden 8 april—30 september 1902 samt från och med den 1 februari 1903 varit anställd såsom konstruktör å arméförvaltningens fortifikationsstyrelses, numera arméns fortifikationsförvaltnings kasernbyrå, från vilken anställning han från och med den 7 oktober 1943 åtnjuter tjänstledighet på grund av sjukdom;

samt att hans avlöning under den tid han fullgjort tjänstgöring senast utgått med 6 400 kronor om året jämte nyreglerat dyrtidstillägg ävensom kristillägg.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har med hänsyn till Rumstedts långa och väl vitsordade tjänstgöring i statens tjänst under förhållanden, som i liknande fall plägat föranleda beviljande i särskild ordning av pension efter erhållet avsked, ansett pension böra utverkas åt honom. Under åberopande av att med Rumstedt jämställda befattningshavare från och med den 1 juli 1936 inplacerats i löneplanen för extra ordinarie tjänstemän i lönegraden Eo 18 — sedermera MEO 21 — har ämbetsverket föreslagit, att pensionen måtte fastställas i enlighet med bestämmelserna i allmänna tjänstepensionsreglementet, som om Rumstedt vore extra ordinarie tjänsteman i 18 lönegraden. I enlighet härmed kunde pensionen bestämmas till 3 888 kronor för år. Fortifikationsstyrelsen har hänvisat till ett med det förevarande likartat fall nämligen 1936 års riksdags beslut om pension åt förre konstruktören N. Sjunnesson (prop. nr 92, p. 1; hankoutsk. utl. nr 20, p. 4; riksd. skr. nr 364).

Statskontoret har likaledes tillstyrkt utverkande av pension åt Rumstedt. Vad angår den ifrågasatta pensionens storlek, har ämbetsverket föreslagit ett belopp av 3 096 kronor för år och därvid anført, bland annat, följande.

Statskontoret vill under erinran om behandlingen av med det föreliggande i viss mån likartade fall — prop. 110/1939, p. 3., ang. pension åt konstruktören vid marinförvaltningen A. L. T. Nilsson samt prop. 103/1943, p. 12, ang. pension åt kamreraren vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut O. H. Reinert, vars befattning efter Reinerts avgång skall inrättas såsom extra ordinarie — föreslå, att pensionen till Rumstedt fastställes i enlighet med de för bestämmande av riksdagspensioner i allmänhet tillämpade grunderna. Pensionen borde alltså beräknas sålunda.

Då Rumstedts avlöningsförmåner, 6 400 kronor, å vilka utgå dyrtidstillägg och kristillägg enligt för statens nyreglerade verk gällande grunder, närmast motsvara lön i 21 löneklassen å G-ort enligt de före den 1 juli 1939 för allmänna civilförvaltningen gällande löneplanerna, torde såsom utgångspunkt för bestämmande av pensionen böra tagas det för samma löneklass å A-ort fastställda beloppet 5 160 kronor. I betraktande av att Rumstedt innehar för hel pension erforderlig anställningstid i statens tjänst samt med hänsyn tagen till att han ej erlagt pensionsavgifter, skulle pensionen närmast bliva ($\frac{2}{3} \times 5\,160 = 3\,440$; $3\,440 - 344 =$) 3 096 kronor.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra tillstyrka utverkande av pension åt Rumstedt. Då det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet synes skäligt, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att konstruktören å arméns fortifikationsförvaltnings kaserbyrå Knut Albert Samuel Rumstedt må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 096 kronor.

4:o.

Städerskorna hos riksförsäkringsanstalten Anna Maria Hellström, född Jonsson Habbe, och Hulda Maria Karlsson, född Nordström. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande Hellström,

att hon är född den 19 oktober 1882 och således 61 år gammal;

att hon innehaft anställning hos riksförsäkringsanstalten under tiden juni—december 1923 samt från och med den 1 juni 1927;

att hon åtnjutit tjänstledighet på grund av sjukdom under tiden 2 september 1940—15 augusti 1941 samt sedan januari 1943;

att hon enligt läkarintyg är på grund av sjukdom för framtiden oförmögen till arbete såsom städerska;

att städningsarbetet krävt en daglig arbetstid av 3 1/2 timmar;

att ersättningen för städningsarbetet sedan år 1937 utgått med 1 020 kronor för år jämte rörligt lönetillägg;

samt att Hellströms man utflyttat ur riket och sedan närmare trettio år ej låtit sig avhöra;

beträffande Karlsson,

att Karlsson, som är änka, är född den 5 november 1878 och således 65 år gammal;

att hon varit anställd såsom städerska hos riksförsäkringsanstalten sedan 1919;

att hon före sin anställning hos anstalten arbetat såsom städerska hos statens industrikommission under 1 1/2 år;

att städningsarbetet hos anstalten krävt en daglig arbetstid av 3 1/2 timmar;

samt att ersättningen för städningsarbetet utgått med 1 020 kronor för år jämte rörligt lönetillägg.

Hellström och Karlsson, som icke blivit underkastade 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, kunna med hänsyn till omfattningen av deras dagliga arbetstid ej heller komma i åtnjutande av pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst.

Riksförsäkringsanstalten har hemställt om utverkande av pension åt Hellström och Karlsson.

Statens pensionsanstalt har med hänsyn till att pension tidigare i ett flertal fall beviljats städerskor vid riksförsäkringsanstalten med samma dagliga arbetstid som sökandena och även i övrigt jämförliga anställningsförhållanden — senast år 1940 beträffande Jenny Sofia Lindström, född Wahlberg, (prop. nr 73, p. 7) samt år 1938 beträffande Greta Carlsson, född Andersson, m. fl. (prop. nr 244, p. 7) — icke velat motsätta sig framställning till riksdagen om beredande av pension åt sökandena och därvid föreslagit, att pensionsbeloppet måtte fastställas till 360 kronor för år för var och en av dem.

Statskontoret har anslutit sig till statens pensionsanstalts förslag.

Under återopande av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att envar av städerskorna hos riksförsäkringsanstalten Anna Maria Hellström, född Jonsson Habbe, och Hulda Maria Karlsson, född Nordström, må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 360 kronor.

5:o.

Platsledarna hos statens arbetsmarknadskommission Anders Algot Dahlström och Ernst Viktor Härdner samt redogöraren hos kommissionen Ernst Harald Björkquist. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande Dahlström,

att han är född den 11 mars 1875 och således nära 69 år gammal;

att han enligt egen uppgift under tiden 1 oktober 1916—15 mars 1917 tjänstgjort såsom arbetsledare hos vattenfallsstyrelsens kanalkommission;

att han under tiden 25 januari 1920—1 oktober 1921 varit anställd såsom linjemästare vid statens vattenfallsverk;

att han under tiden 1 november 1921—10 september 1923 tjänstgjort såsom arbetsledare vid södra Sveriges statsarbeten;

att han från och med den 10 januari 1925 varit anställd hos statens arbetslöshetskommission samt från och med den 8 maj 1940 hos statens arbetsmarknadskommission såsom platsledare och tidvis även såsom redogörare;

samt att han sedan augusti månad 1938 åtnjutit ett arvode av 600 kronor i månaden jämte dyrtidstillägg, som för närvarande utgår med 22 procent, ävensom till och med den 15 september 1942 förmån av fri bostad och vedbrand, vilka naturaförmåner uppskattats till ett värde av 70 kronor i månaden, samt under tiden därefter bostadsersättning med 80 kronor i månaden;

beträffande Härdner,

att han är född den 28 mars 1883 och således nära 61 år gammal;

att han under tidsperioderna 19 augusti—8 november 1909, 6 juni—20 december 1910 samt 25 april 1917—28 februari 1927 innehaft anställning såsom schaktmästare vid statens järnvägsbyggnader och statens järnvägar;

att han från och med den 8 januari 1929 varit anställd hos statens arbetslöshetskommission, samt från och med den 8 maj 1940 hos statens arbetsmarknadskommission såsom biträdande arbetsledare, platsledare och tidvis även såsom redogörare;

att han sedan april månad 1936 åtnjutit ett arvode av 450 kronor i månaden jämte dyrtidstillägg, som för närvarande utgår med 22 procent, ävensom förmån av fri bostad och vedbrand, vilka naturaförmåner uppskattats till ett värde av 60 kronor i månaden till och med den 31 mars 1940 och 70 kronor i månaden under tiden därefter;

att han under sin tjänstgöring hos statens järnvägar för tiden 1 september 1918—31 oktober 1924 erlagt vederbörliga avgifter till statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke-ordinarie personal;

samt att han på grund av vid utträdet ur nämnda kassa av järnvägsstyrelsen till pensionsstyrelsen inbetalade pensionsavgifter äger från och med den 1 mars 1945 uppbära en årlig pension av 125 kronor 91 öre för år;

beträffande Björkquist,

att han är född den 19 maj 1881 och således 62 år gammal;

att han under tiden 15 april 1921—30 april 1924 samt från och med den 30 januari 1925 innehaft anställning såsom redogörare hos södra Sveriges statsarbeten, statens arbetslöshetskommission samt statens arbetsmarknadskommission;

samt att han sedan år 1934 åtnjutit ett arvode av 325 kronor i månaden jämte dyrtidstillägg, som för närvarande utgår med 22 procent, ävensom till och med april månad 1943 förmån av fri bostad och vedbrand, vilka naturaförmåner uppskattats till ett värde av 60 kronor i månaden, samt under tiden därefter bostadsersättning med 75 kronor för månad.

Statens arbetsmarknadskommission har hemställt om utverkande av pension åt Dahlström, Härdner och Björkquist och därvid anfört i huvudsak följande.

Platsledare har att med biträde av honom underställd personal ombesörja och leda utförandet av alla å arbetsplatsen förekommande arbeten samt att svara för de med arbetsplatsens skötsel förbundna göromålen. Redogörare åligger att under uppbördsmanansvar omhändervisa arbetsplatsens kassa och förråd samt räkenskaper och redovisningen därför. För Dahlström, vilken varit ledare vid större komplex av statliga beredskapsarbeten, har med hänsyn till det ökade ansvar och den större arbetsbörda, en dylik tjänstgöring ansetts medföra, lönen fastställts till högre belopp än för vanliga platsledare.

Dahlström, Härdner och Björkquist ha samtliga uppnått hög ålder. För de två sistnämnda tillkommer dessutom sjuklighet. Härdner har under de tre sistförflutna åren vid tre skilda tillfällen åtnjutit tjänstledighet för organisk nervsjukdom, vilken åkomma medfört, att han även under de perioder, då han icke på grund av sjukdomen måst avhålla sig från tjänstgöring, sak-

nat förmåga att rätt fullgöra de mycket krävande åligganden — till avsevärd del bestående i utearbete — som ankomma på en platsledare. Björkquist lider av en svårartad reumatisk åkomma, som i avsevärd grad hindrar hans tjänsteövning. Med hänsyn till nu angivna omständigheter anses varken Dahlström, Hårdner eller Björkquist böra vidare ifrågakomma till anställning i kommissionens tjänst, varför kommissionen har för avsikt att entlediga dem med utgången av juni 1944.

Statskontoret har tillstyrkt pension åt Dahlström till belopp av 2 904 kronor för år, åt Hårdner till belopp av 3 000 kronor för år och till Björkquist till belopp av 1 884 kronor för år och därvid anfört bland annat följande.

Enligt vad statskontoret efter verkställd beräkning funnit skulle de av Dahlström uppburna löneförmånerna — efter frånräknande av dyrtidstillägget — kunna uppskattas till omkring 8 050 kronor för år. Då ifrågavarande lön utgått oberoende av å vilken dyrtid, Dahlström varit placerad, synes det statskontoret rimligt, att till utgångspunkt vid bestämmandet av pensionens storlek väljes sagda lön närmast motsvarande lönebelopp å C-ort i de före den 1 juli 1939 för allmänna civilförvaltningen gällande löneplanerna. Dahlströms lön kommer därvid att närmast motsvara C-ortslön i 27 löneklassen. Motsvarande lön å A-ort utgör 7 620 kronor. Då Dahlström intill den tidpunkt, då han uppnådde 65 års ålder, innehaft en anställningstid i statens tjänst av sammanlagt 19 år 2 månader 24 dagar, skulle med sedvanliga beräkningsgrunder pensionen för honom — efter höjning till närmaste med 12 jämnt delbara tal — komma att uppgå till ($\frac{2}{3} \times 7\,620 = 5\,080$; $\frac{19}{30} \times 5\,080 = 3\,217$; $3\,217 - 10\%$ härav $\Rightarrow$) 2 904 kronor för år räknat.

Hårdners sammanlagda löneförmåner, fransett dyrtidstillägg, skulle kunna uppskattas till omkring 6 150 kronor för år. Sagda löneförmåner, som utgått oberoende av å vilken dyrtid Hårdner varit stationerad, motsvara närmast lön i 23 löneklassen å C-ort i de före den 1 juli 1939 för civilförvaltningen gällande löneplanerna. Motsvarande lön å A-ort utgör 5 880 kronor. Då Hårdners anställningstid i statens tjänst sammanlagt torde komma att uppgå till 26 år 1 månad 5 dagar, torde pensionen åt honom kunna bestämmas till ($\frac{2}{3} \times 5\,880 = 3\,920$; $\frac{26}{30} \times 3\,920 = 3\,397$; $3\,397 - 10\%$ procent härav $\Rightarrow$) i runt tal 3 060 kronor för år. Då den anställningstid, på vilken hans jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring utgående pension är grundad, tillgodoräknats sökanden för den pension, som nu ifrågasättes, finner statskontoret det motiverat, att riksdagspensionen bestämmas till något lägre belopp än det här ovan beräknade, förslagsvis till 3 000 kronor.

Björkquist kommer vid avgång ur tjänsten den 30 juni 1944 att kunna tillgodoräkna en anställningstid av 22 år 5 månader 17 dagar. Hans sammanlagda årliga löneförmåner torde utom dyrtidstillägget kunna uppskattas till omkring 4 650 kronor, motsvarande — vid en jämförelse med lönebeloppen i de tidigare gällande löneplanerna — en lön å A-ort av 4 260 kronor. Pensionen för honom torde alltså med det ovan tillämpade beräknings sättet böra bestämmas till ($\frac{2}{3} \times 4\,260 = 2\,840$; $\frac{22}{30} \times 2\,840 = 2\,082$; $2\,082 - 10\%$ härav $\Rightarrow$) — efter vederbörlig jämkning — 1 884 kronor för år.

I likhet med myndigheterna anser jag att Dahlström, Hårdner och Björkquist böra komma i åtnjutande av pension. De av statskontoret ifrågasatta pensionsbeloppen synas mig skäliga. Jag hemställer alltså,

att var och en av platsledarna hos statens arbetsmarknads-kommission Anders Algot Dahlström och Ernst Viktor Härdner samt redogöraren hos kommissionen Ernst Harald Björkquist må från och med månaden näst efter den, varunder vederbörande lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension, Dahlström å 2 904 kronor, Härdner å 3 000 kronor och Björkquist å 1 884 kronor.

6:o.

Myntgravören vid mynt- och justeringsverket, vice professorn Johan Erik Lindberg. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Lindberg är född den 31 december 1873 och således 70 år gammal;

att han sedan den 1 juli 1916 eller under mer än 27 år tjänstgjort såsom myntgravör vid mynt- och justeringsverket;

att han under denna tid svarat för alla löpande gravörsarbeten samt dessutom vid olika tillfällen uppgjort förslag och utarbetat stansar till nya mynt och statliga medaljer;

att han intill den 1 juli 1938 åtnjutit ett årligt arvode å 3 200 kronor jämte visst tillägg, varjämte han uppburit ersättning för vissa arbeten enligt särskild taxa;

att han under åren 1917—1938 haft en årlig inkomst från mynt- och justeringsverket av i medeltal omkring 11 200 kronor;

att han sedan den 1 juli 1938 åtnjutit ett årligt arvode av 6 000 kronor, varå några tillägg icke utgått, dock med rätt för honom att åtnjuta särskild ersättning vid uppgörande av förslagsritningar och modeller till nya mynttyper enligt för varje gång träffad överenskommelse;

samt att han jämväl är vice professor och sekreterare vid akademien för de fria konsterna, i vilken egenskap han icke åtnjuter någon pensionsrätt.

Mynt- och justeringsverket har hemställt om utverkande av pension åt Lindberg.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Lindberg till belopp av 2 400 kronor för år och därvid anfört följande.

Under erinran att pension å befattningen som myntgravör vid mynt- och justeringsverket genom beslut av 1916 års riksdag (prop. nr 57; bankoutsk. utl. nr 16; riksd.skr. nr 54) beviljats professorn Lindbergs företrädare finner sig statskontoret böra tillstyrka, att Lindberg beredes en årlig pension genom framställning till riksdagen, att utgå från den tidpunkt, då hans förordnande vid myntverket upphör.

Därest pensionen åt Lindberg skulle utmätas enligt de grunder, som regelmässigt tillämpas vid fastställande av s. k. riksdagspensioner, skulle pensionen bestämmas sålunda. I ärendet har upplysts, att Lindberg å sin befattning hos myntverket under de senare åren åtnjutit ett arvode av 6 000 kronor för år utan tillägg. Efter frånräknande av vad som kan anses mot-

svara dyrtidstillägg överensstämmer sagda löneförmån närmast med lön i 16 löneklassen å G-ort i de före den 1 juli 1939 för civilförvaltningen gällande allmänna löneplanerna. Med utgångspunkt från lönen å A-ort i samma löneklass, 3 660 kronor, skulle — med en beräknad anställningstid av tjugusju år — pensionen för Lindberg bliva ($\frac{2}{3} \cdot 3\,660 = 2\,440$; $\frac{21}{30} \cdot 2\,440 = 2\,196$; $2\,196 - 10\%$ härav $\Rightarrow$) i avrundat tal 1 980 kronor för år.

I betraktande av att den pension, som tillerkändes Lindbergs företrädare å befattningen, beräknats efter avsevärt fördelaktigare grunder än vad här ovan skett anser sig statskontoret ej böra göra erinran mot att pensionen för Lindberg bestämmes till något högre belopp, förslagsvis 2 400 kronor för år.

Även jag anser mig böra tillstyrka, att pension utverkas åt Lindberg. Pensionen synes mig lämpligen böra fastställas till det av statskontoret föreslagna beloppet 2 400 kronor för år. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att myntgravören vid mynt- och justeringsverket, vice professorn Johan Erik Lindberg må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid mynt- och justeringsverket, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 400 kronor.

7:o.

Extra tullkontoristen Eskil Augustinus Blychert. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Blychert är född den 14 januari 1881 och således 63 år gammal;

att han tjänstgjort vid statens järnvägar såsom extra skrivbiträde under tiden 14 oktober 1902—30 november 1904, såsom extra ordinarie stations-skrivare under tiden 1 december 1904—31 december 1906 samt såsom ordinarie stationsskrivare under tiden 1 januari 1907—31 oktober 1912;

att han innehaft anställning såsom tillfälligt biträde vid postsparbanken under tiden 24 juli 1914—15 juni 1919 med en daglig arbetstid av i genomsnitt över 9 timmar;

att han sedan den 18 juni 1919 tjänstgjort vid tullverket först såsom tillfälligt biträde vid tullkammaren i Stockholm sammanlagt 4 år 3 dagar och därefter såsom extra tullkontorist vid tullkameralkontoret i Stockholm;

samt att han från och med den 1 juli 1939 såsom extra tjänsteman varit placerad i 12 lönegraden.

Hos Kungl. Maj:t har Blychert anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Generaltullstyrelsen har med hänsyn till Blycherts långvariga anställning i statens tjänst funnit billighetsskäl tala för att han vid avgång från sin anställning må komma i åtnjutande av pension och därför tillstyrkt utverkande

av pension åt honom. Ämbetsverket har därvid framhållit, att orsaken till att han icke vunnit befordran till ordinarie tullkontorist varit den, att han icke uppfyllde det för erhållande av sådan tjänst föreskrivna kompetensvillkoret att hava avlagt examen i tullkontoristkurs.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Blychert till belopp av 1 644 kronor för år. Beträffande beräkningen av pensionsbeloppet har ämbetsverket anfört följande.

Enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet uppnår Blychert vid utgången av januari 1944 den för pensionsberättigande tullkontoristbefattningar gällande pensionsåldern. Han åtnjuter för närvarande lön såsom extra tjänsteman enligt 12 lönegradens 11 (högsta) löneklass i civila icke-ordinarie-reglementets löneplan Ex. Lönen i motsvarande löneklass enligt den före den 1 juli 1939 för extra ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk gällande löneplanen utgör å A-ort kronor 2 730. Med utgångspunkt från sagda belopp samt med hänsyn tagen till att Blycherts sammanlagda anställningstid i statens tjänst överstiger 30 år ävensom att han — fränsett en tid av fem år — icke erlagt några pensionsavgifter skulle pensionen för honom närmast bliva ($\frac{2}{3}$ av 2 730 = 1 820; 1 820 — 182 =) 1 638 kronor eller avrundat 1 644 kronor.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra förorda, att pension utverkas åt Blychert. Beträffande pensionsbeloppets storlek ansluter jag mig till statskontorets förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att extra tullkontoristen Eskil Augustinus Blychert må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid tullverket, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 644 kronor.

8:o.

Kontrollören vid brännvinstillverkningen Carl Hjalmar Enequist. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Enequist är född den 9 januari 1874 och således 70 år gammal;

att han tjänstgjort såsom kontrollör vid kontrollen över sockerbeskattningen under tillverkningsåren 1901/02—1908/09, vilken tjänstgöring fullgjorts vid råsockerfabrik under vissa tider årligen med sammanlagt 668 tjänstgöringsdagar;

att han från och med tillverkningsåret 1920/21 innehaft av kontrollstyrelsen meddelade förordnanden såsom kontrollör vid brännvinstillverkningen och i denna egenskap tjänstgjort vid sulfitrännerier inom nuvarande nedre norra överkontrollörsdistriktet för kontrollen över tillverkningen och beskattningen av brännvin och maltdrycker;

att hans tjänstgöring vid brännvinstillverkningen kommer att upphöra med utgången av nu löpande tillverkningsår, enär han då uppnått den ålder —

70 år — vid vilken förlängt förordnande såsom kontrollör icke vidare av kontrollstyrelsen meddelas;

att hans tjänstgöring vid brännvinstillverkningen varit av följande omfattning, nämligen:

tillverkningsåret	1920/21	58 dagar	tillverkningsåret	1932/33	357 dagar
»	1921/22	194 »	»	1933/34	352 »
»	1922/23	131 »	»	1934/35	365 »
»	1923/24	63 »	»	1935/36	366 »
»	1924/25	231 »	»	1936/37	365 »
»	1925/26	362 »	»	1937/38	365 »
»	1926/27	193 »	»	1938/39	349 »
»	1927/28	155 »	»	1939/40	365 »
»	1928/29	158 »	»	1940/41	364 »
»	1929/30	365 »	»	1941/42	357 »
»	1930/31	352 »	»	1942/43	349 »
»	1931/32	209 »			

att hans tjänstgöring under tillverkningsåret 1943/44 kan beräknas komma att omfatta hela året;

samt att han vid utgången av tillverkningsåret 1943/44 varit förordnad såsom kontrollör vid kontrollen över sockerbeskattningen och vid brännvinstillverkningen under tillhopa 32 tillverkningsår med en sammanlagd effektiv tjänstetid av närmare 21 år.

Enequist har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension av statsmedel.

Kontrollstyrelsen har hemställt om utverkande av pension åt Enequist till belopp av 2 028 kronor för år, att utgå från och med den 1 oktober 1944, och därvid anført i huvudsak följande.

Då anställningen såsom kontrollör vid brännvinstillverkningen i regel aningen utövas såsom bisyssla vid sidan av annan förvärvsverksamhet (detta gäller endast beträffande lantbruksbränneri) eller ock innehaves av tidigare från annan tjänst pensionerad befattningshavare, har kontrollörsanställningen icke ansetts vara av beskaffenhet att böra regelmässigt förenas med pensionsrätt. Riksdagen har emellertid i vissa fall beviljat pension åt brännerikontrollörer. Sålunda tillerkändes kontrollören N. Adrian pension av 1923 års riksdag, kontrollören C. E. Bäckman av 1936 års riksdag och kontrollören M. Hobro av 1938 års riksdag. Adrian hade vid sin avgång ur tjänst varit förordnad såsom brännerikontrollör under 34 tillverkningsår med en sammanlagd effektiv tjänstgöringstid av omkring 15 år. Bäckman kunde under en förordnandetid av 17 tillverkningsår tillgodoräkna en effektiv tjänstgöringstid av 14 år, men hade under de sista 10 åren av sin tjänstgöringstid varit i det närmaste oavbrutet i tjänst. Hobro hade, inberäknat viss tjänstgöring vid kontrollen över sockerbeskattningen, varit inkallad under 24 tillverkningsår, med en effektiv tjänstgöringstid av närmare 18 år.

Framställningar om pension från förutvarande brännerikontrollörer ha i vissa fall icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I dessa fall hade tjänstgöringstiden i regel omfattat allenast en kortare tid varje år, och den effek-

tiva tjänstgöringen hade för ingendera av de sökande uppgått till sammanlagt 10 år.

Såsom framgår av det föregående kommer Enequist vid sin avgång från tjänsten att ha fullgjort längre effektiv tjänstgöringstid än ovannämnda brännerikontrollörer, vilka tillerkänts pension.

Rörande de synpunkter, som enligt styrelsens mening böra läggas på frågan om beviljande av pension till dylik kontrolltjänsteman, tillåter sig styrelsen hänvisa till vad styrelsen härutinnan utförligt framhållit i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 januari 1936 rörande pension åt den ovannämnde kontrollören Bäckman — se prop. nr 196 (s. 33—34) till 1936 års riksdag.

Beträffande storleken av den pension, som kan ifrågakomma till Enequist, har styrelsen vid beräkningarna härav ansett sig böra utgå från de regler, som tillämpats vid fastställande av pension åt viss vid sockerraffinaderier tjänstgörande kontrollpersonal i samband med omläggningen år 1922 av kontrollen över sockerbeskattningen och nämnda kontrollis upphörande år 1929. Dessa regler, vilka finnas återgivna i prop. nr 111 (s. 5 och 6) till 1929 års riksdag, inneburo bland annat:

att pensionens belopp skulle avpassas efter tjänstårens antal och tjänstgöringens beskaffenhet på det sätt, att för varje tjänstår såsom kontrollör (före den 1 augusti 1922 benämnd förste kontrollör) tillgodoräknades ett belopp av 90 kronor och för varje tjänstår såsom biträdande kontrollör (före den 1 augusti 1922 benämnd kontrollör) ett belopp av 60 kronor för tid före den 1 augusti 1922 och 75 kronor för tid från och med sagda dag, samt

att varje år, varunder vederbörande innehaft förordnande å dylik befattning, skulle räknas såsom helt tjänstår under förutsättning, att tjänstgöringen efter inkallelse omfattat minst nio månader av året, samt att därest tjänstgöringen omfattat mindre del av året än nyss sagts, endast den tid, varunder tjänstgöringen ägt rum, skulle tillgodoräknas såsom tjänstetid för pension.

Det till 60 kronor per tjänstår beräknade pensionsbeloppet för sockerkontrollörer har beräknats med utgångspunkt från ett dagarvode av 8 kronor. För Enequist har vad angår tjänstgöringen under tillverkningsåren 1920/21—1925/26 gällt ett dagarvode av 9 kronor för tjänstgöring vid allenast ett bränneri (enkelbränneri) och 15 kronor för tjänstgöring vid två brännerier (dubbelbränneri), motsvarande ett årsbelopp av $\frac{9}{80} \times 60 = 67$ kronor 50 öre i förra fallet och $\frac{15}{80} \times 60 = 112$ kronor 50 öre i senare fallet. Vad beträffar tidrymden från och med tillverkningsåret 1926/27 intill den 1 juli 1941 har för Enequist gällt ett dagarvode av 9 kronor 50 öre för tjänstgöring vid enkelbränneri och 13 kronor för tjänstgöring vid dubbelbränneri, motsvarande ett årsbelopp av $\frac{9}{80} \times 60 = 71$ kronor 25 öre i förra fallet och $\frac{13}{80} \times 60 = 97$ kronor 50 öre i senare fallet. Sedan kontrollörsarvodena från och med den 1 juli 1941 omreglerats genom inarbetande i desamma av det till 44 % maximerade dyrtidstillägget, i samband varmed viss mindre avrundning uppåt vidtogs, har Enequist uppburit dagarvoden om 14 resp. 19 kronor intill den 1 juli 1942, då arvoden såsom kompenstation för den fortgående levnadskostnadsökningen höjdes till 14 kronor 75 öre resp. 20 kronor. De nu nämnda under tiden från och med den 1 juli 1941 gällande arvoden ha emellertid såsom innefattande dyrtids- och därmed jämförligt tillägg icke ansetts böra tagas i betraktande vid beräkningen av de för Enequists pensionering avsedda årsbeloppen för sagda tidrymd, utan ha dessa i förevarande framställning grundats på de tidigare utgående dagarvodena, 9 kronor 50 öre resp. 13 kronor.

Vad angår den tjänstgöring, som Enequist enligt vad ovan anförts fullgjort i egenskap av kontrollör vid råsockerfabrik under tillverkningsåren 1901/02—1908/09 må erinras, att dylik tjänstgöring i några fall tidigare medräknats för bestämmande av storleken av kontrolltjänstemans pension. Så skedde i fråga om pensionen till kontrollören E. G. Kullberg (jfr prop. 1929: 111, s. 6—7) och till kontrollören M. Hobro (jfr prop. 1938: 114 s. 5—8). Emellertid är att märka, att ett avbrott av icke mindre än cirka 11 år föreligger mellan tidpunkten för Enequists avslutande av tjänstgöringen vid sockerbeskattningen och intill dess hans tjänstgöring vid brännvinstillverkningen vidtog. Med hänsyn härtill har kontrollstyrelsen ansett tveksamt, huruvida tjänstgöringen vid sockerbeskattningen i detta fall bör tagas i betraktande vid själva pensionsberäkningen. Därest jämväl denna tid tages i betraktande, synes ovan angivna summa av årsbeloppen, i likhet med vad som skedde beträffande kontrollören Kullberg, böra ökas med 120 kronor. Då styrelsen för sin del funnit, att Enequist skulle erhålla en relativt tillfredsställande pension utan medräknande av nämnda belopp, har styrelsen ansett, att hans pension bör beräknas på grundval av hans tjänstgöringstid enbart vid kontrollen över brännvinstillverkningen. Med utgångspunkt från summan av årsbeloppen för sistnämnda tjänstgöringstid, 1 562 kronor 13 öre, skulle beloppet för nyreglerad pension (jfr kung. 1922: 360 och 1925: 280) i förevarande fall bli 2 028 kronor.

Statskontoret har icke haft något att erinra mot kontrollstyrelsens hemställan.

I anslutning till vad myndigheterna föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kontrollören vid brännvinstillverkningen Carl Hjalmar Enequist må från och med månaden näst efter den, varunder hans förordnande såsom kontrollör upphör, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 028 kronor.

9:o.

Vikarierande assistentsköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm
Hulda Appelgren. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Appelgren är född den 15 mars 1885 och således nära 59 år gammal;

att hon under tiden 16 november 1920—30 juni 1940 varit anställd såsom undersköterska vid garnisonssjukhuset i Stockholm, vilken anställning icke varit förenad med pensionsrätt;

samt att hon, sedan direktionen för Karolinska sjukhuset från och med den 1 juli 1940 övertagit förvaltningen av garnisonssjukhuset, från och med sistnämnda dag såsom vikarie uppehållit en befattning såsom extra ordinarie assistentsköterska vid sjukhuset mot avlöning såsom extra tjänsteman i 5 lö-negraden.

Direktionen för karolinska sjukhuset har hemställt om utverkande av pension åt Appelgren till belopp av 1 272 kronor för år. *Direktionen* har därvid anfört, att Appelgrens undersköterskebefattning i samband med att förvaltningen av garnisonssjukhuset övertagits av *direktionen* förändrats till en extra ordinarie assistentsköterskebefattning. Då Appelgren emellertid vid nämnda tidpunkt uppnått den för befattningen stadgade pensionsåldern 55 år och för övrigt icke genomgått den sjuksköterskeutbildning, som borde krävas för erhållande av befattningen, hade hon icke kunnat förordnas såsom innehavare av denna, oaktat hennes hälsotillstånd icke lagt något hinder i vägen härför.

Beträffande beräkningen av pensionsbeloppet har *direktionen* anfört i huvudsak följande.

Appelgren har från och med den 1 juli 1940 såsom extra tjänsteman i femte lönegraden till och med den 30 september 1943 uppburit lön med 2 742 kronor och därefter med 2 922 kronor för år, allt fränsett rörligt tillägg och kristillägg. Hennes medellön under åren 1941/43 uppgår således, fränsett nämnda tillägg, till 2 757 kronor för år. Med beräkning av ett pensionsunderlag, motsvarande två tredjedelar av nämnda belopp och med reduktion för dels det antal år, varmed hennes tjänstetid understigit 30, och dels ytterligare 10 procent med hänsyn till att hon icke erlagt några avgifter för sin pensionering, synes den pension, som kan tillerkännas henne, böra beräknas till 1 272 kronor för år.

Statskontoret har likaledes tillstyrkt utverkande av pension åt Appelgren. Beträffande storleken av pensionen har ämbetsverket föreslagit ett belopp av 906 kronor för år och därvid anfört följande.

Pensionen torde böra bestämmas med utgångspunkt från den medellön å 2 757 kronor för år — fränsett rörligt tillägg och kristillägg — som Appelgren, enligt vad i ärendet uppgivits, uppburit under åren 1941/43. Vid en omräkning av sagda löneförmåner till s. k. nyreglerad avlöning erhålles ett belopp — 2 516:31 — som närmast motsvarar lön i 5 löneklassen å G-ort (2 520) i de före den 1 juli 1939 för civilförvaltningen gällande allmänna löneplanerna. Motsvarande lön å A-ort utgör 1 980 kronor. Då sköterskor, vilka innehava pensionsberättigande anställning i statens tjänst, erhålla pension vid en levnadsålder av 55 år, därvid för hel pension erfordras endast 25 tjänstår, bör i överensstämmelse härmed pensionen till Appelgren, som vid uppnådda 55 år den 15 mars 1940 kunde åberopa en tjänstetid av 19 år, enligt statskontorets mening fastställas till $(\frac{19}{25} \times \frac{2}{3} \times 1\,980 = 1\,003:20; 1\,003:20 - 10 \text{ procent härav} =) 902 \text{ kronor } 88 \text{ öre}$ eller avrundat 906 kronor årligen.

I likhet med myndigheterna vill jag förorda, att pension utverkas åt Appelgren. Pensionen synes mig i anslutning till statskontorets förslag böra efter avrundning till närmaste med tolv jämnt delbara belopp fastställas till 900 kronor för år. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att vikarierande assistentsköterskan vid garnisonssjukhuset i Stockholm Hulda Appelgren må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 900 kronor.

10:o.

Förra städerskan vid Karolinska högre allmänna läroverket i Örebro Ulrika Matilda Wahlberg, född Svärd. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Wahlberg, som är gift, är född den 19 april 1876 och således 67 år gammal;

att hon tjänstgjort såsom städerska vid Karolinska högre allmänna läroverket i Örebro under tiden 15 april 1923—14 juni 1943 med en daglig arbetstid av i medeltal 4 timmar under 10¹/₂ månader årligen;

att ersättningen för städningsarbetet uppgått till omkring 1 000 kronor för år;

samt att makarna Wahlberg leva under knappa ekonomiska förhållanden.

Med anledning av en av Wahlberg gjord ansökning om pension fann statens pensionsanstalt genom beslut den 18 juni 1943 sig förhindrad tillerkänna henne pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, enär hon icke före fyllda 60 år under en tid av sammanlagt minst 12 år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Wahlberg har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Skolöverstyrelsen har hemställt om utverkande av en årlig pension åt Wahlberg till belopp av 408 kronor.

Statens pensionsanstalt och *statskontoret* hava icke haft något att erinra mot skolöverstyrelsens förslag.

Med biträdande av myndigheternas förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra städerskan vid Karolinska högre allmänna läroverket i Örebro Ulrika Matilda Wahlberg, född Svärd, må, räknat från och med den 1 juli 1943, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 408 kronor.

11:o.

Förra städerskan vid högre allmänna läroverket i Eskilstuna Lovisa Vilhelmina (Mina) Fogelberg, född Gustafsson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Fogelberg, som är änka, är född den 10 november 1876 och således 67 år gammal;

att hon under tiden augusti 1917—30 juni 1943 eller nära 26 år varit anställd såsom städerska vid realskolan, sedermera högre allmänna läroverket i Eskilstuna;

att hon under 11 månader om året haft en daglig arbetstid av i genomsnitt nära 4 timmar;

att ersättningen för städningsarbetet under åren 1939—1943 utgått med lägst 875 kronor och högst 1 200 kronor för år;

samt att hon efter mannen, som år 1916 avlidit genom olyckshändelse, från Eskilstuna stad uppbär livränta, vilken under år 1943 utgått med 60 kronor i månaden.

Med anledning av en av Fogelberg gjord ansökning om pension fann statens pensionsanstalt genom beslut den 27 augusti 1943 — med hänsyn till bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst — sig förhindrad tillerkänna henne pension, enär hon icke före uppnådda 60 levnadsår under en tid av sammanlagt minst 12 år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som kunde anses hava utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Fogelberg har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Skolöverstyrelsen har hemställt om utverkande av pension åt Fogelberg till belopp av 408 kronor för år.

Statens pensionsanstalt och statskontoret hava icke haft något att erinra mot skolöverstyrelsens hemställan.

I anslutning till vad myndigheterna föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra städerskan vid högre allmänna läroverket i Eskilstuna Lovisa Vilhelmina (Mina) Fogelberg, född Gustafsson, må, räknat från och med den 1 juli 1943, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 408 kronor.

12:o.

Förra städerskan vid folkskoleseminariet i Lund Hanna Karolina Bengtsson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Bengtsson är född den 15 augusti 1878 och således 65 år gammal;

att hon innehaft anställning såsom städerska vid folkskoleseminariet i Lund dels under höstterminen 1918 mot åtnjutande av timavlöning, dels under tiden 1 januari 1919—31 maj 1923 mot åtnjutande av årslön, dels ock under tiden 25 augusti 1923—höstterminen 1940 mot åtnjutande av timavlöning;

att Bengtssons dagliga arbetstid i medeltal omfattat 3 timmar, då hon varit timavlönad, och 8 timmar, då hon åtnjutit årlön;

att hennes ersättning för städningsarbetet under åren 1936—1939 uppgått till i medeltal 450 kronor samt under år 1940, då hon på grund av sjukdom under två månader åtnjutit reducerad lön, till omkring 480 kronor;

samt att städningsarbetet utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Med anledning av en av Bengtsson gjord ansökning om pension fann statens pensionsanstalt genom beslut den 30 maj 1941 sig förhindrad tillerkänna henne pension enligt bestämmelserna i kungörelsen den 7 december 1934 (nr 585) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst, när hon icke före uppnådda 60 levnadsår under en tid av sammanlagt minst 15 år innehaft sådan anställning i statens tjänst, som kunde anses hava utgjort hennes huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla.

Hos Kungl. Maj:t har Bengtsson anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt utverkande av pension åt Bengtsson till belopp av 360 kronor för år samt därvid erinrat om, att riksdagen tidigare i ett flertal fall beviljat pension eller understöd åt städerskor, vilkas tjänstgöring syntes hava haft ungefär samma eller mindre omfattning än sökandens. Beträffande bestämmande av pensionsbeloppet har *överstyrelsen* anfört följande.

Möjligen kommer att mot en pension till sökanden framställas den invändningen, att hennes avlöningsförmåner ej uppgått till sådant belopp, att en pension bör kunna följa. Två tredjedelar av sökandens medelavlöning för de sista fem åren uppgår till 316 kronor, alltså mindre än normalbeloppet 360 kronor, å vilket även utgår dyrtidstillägg. *Överstyrelsen* kan för sin del icke tillmäta en dylik invändning någon avgörande betydelse. Sökandens arbete de senare åren synes hava varit lågt betalt. Detta bör ej få verka hindrande på hennes möjligheter att nu erhålla hjälp för sin ålderdom. *Överstyrelsen* finner det även berättigat, att hänsyn tages till sökandens jämförelsevis ganska betydande avlöning under den tid, då hon varit årsanställd vid seminariet. Ej bör heller en lön i Lund utan vidare jämföras med en lön exempelvis i Göteborg eller Stockholm. *Överstyrelsen* vill därför förorda, att sökanden tilldelas en pension å 360 kronor.

Statens pensionsanstalt har icke velat motsätta sig framställning till riksdagen om pension åt Bengtsson, att utgå från och med den månad, under vilken hon gjorde framställning om pension hos pensionsanstalten, eller från den 1 april 1941. I fråga om pensionsbeloppets storlek har pensionsanstalten föreslagit, att detsamma med hänsyn till sökandens oreducerade avlöning under hennes sista anställningsår och under sagda år gällande procenttal för beräkning av dyrtidstillägg på tjänstepension måtte bestämmas till 276 kronor för år.

Statskontoret har biträtt pensionsanstaltens förslag.

Med hänsyn till vad jag vid framläggandet av proposition nr 32 till innevarande års riksdag under punkt 6:o) anført, vill jag icke motsätta mig, att förslag framlägges för riksdagen om pension i förevarande fall. Pensionsbeloppet bör enligt min mening fastställas till 300 kronor för år, varå dyrtids- eller kristillägg icke bör utgå. Pensionen synes böra bestämmas att utgå från och med den 1 april 1941. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra städerskan vid folkskoleseminariet i Lund Hanna Karolina Bengtsson må, räknat från och med den 1 april 1941, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 300 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall utgå.

13:o.

Överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Gustaf Emil Sandberg och lärarinnan vid samma läroanstalt Elsa Katharina Enquist. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande Sandberg,

att han är född den 12 januari 1876 och således 68 år gammal;

att han varit anställd vid tekniska skolan i Stockholm såsom överlärare i nuvarande konstindustriella dagskolan i ornamentmodellering sedan den 1 oktober 1925 och i figurmodellering sedan den 1 oktober 1926 samt därjämte såsom överlärare i ornament- och figurmodellering i högre konstindustriella skolan sedan den 1 september 1938;

att han vid utgången av innevarande läsår kan åberopa en sammanlagd anställningstid vid tekniska skolan av mer än 18 år;

att hans undervisningsskyldighet omfattar 28 veckotimmar, varav 12 vid dagskolan och 16 vid högre konstindustriella skolan;

att hans löneförmåner utgöra 4 894 kronor för år jämte oreglerat dyrtidstillägg samt kristillägg;

samt att han icke innehaft annan tjänst än befattningarna vid tekniska skolan;

beträffande Enquist,

att hon är född den 2 augusti 1877 och således 66 år gammal;

att hon varit anställd vid förenämnda tekniska skola såsom lärarinna i knyppling vid högre konstindustriella skolan sedan den 1 september 1912;

att hon vid utgången av innevarande läsår kan åberopa en anställningstid vid skolan av nära 32 år;

att hennes undervisningsskyldighet omfattar 6 veckotimmar;

att hennes löneförmåner utgöra 864 kronor för år jämte oreglerat dyrtidstillägg samt kristillägg;

att hon icke innehaft annan tjänst än befattningen vid tekniska skolan;
 samt att inkomsten av sagda tjänst utgjort den väsentligaste delen av hennes försörjningsmöjligheter.

Styrelsen för tekniska skolan i Stockholm har hos Kungl. Maj:t anhållit om utverkande av årlig pension å 1 775 kronor åt Sandberg och å 575 kronor åt Enquist.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt pension åt Sandberg med 1 764 kronor och åt Enquist med 522 kronor samt därvid anfört bland annat följande.

För egen del tillåter sig överstyrelsen erinra om att befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm icke äro författningsenligt berättigade erhålla pension men att riksdagen på grund av Kungl. Maj:ts framställningar i åtskilliga fall beviljat pension åt lärare och andra befattningshavare vid skolan. Med hänsyn härtill anser sig överstyrelsen böra understödja styrelsens förvarande framställningar. Vad Enquist beträffar, har visserligen hennes undervisning varit av jämförelsevis liten omfattning men i likhet med Sandberg kan hon uppvisa en lång och i allo synnerligen väl vitsordad tjänstgöring. Då härtill kommer, att hon icke innehar någon annan befattning och att hon för sin försörjning varit väsentligen beroende av inkomsten från skolan, synas goda skäl tala för att även hon efter avgången från sin befattning kommer i åtnjutande av pension. Vidkommande pensionernas belopp tillåter sig överstyrelsen föreslå, att dessa, såsom i flertalet likartade fall skett, måtte fastställas till $\frac{2}{3}$ av vederbörandes ordinarie löneförmåner. Då Sandberg icke kan uppvisa den för erhållande av full pension sedvanliga anställningstiden av 30 år, torde pensionsbeloppet för honom böra minskas i förhållande härtill. Då Enquist och Sandberg icke erlagt några pensionsavgifter, synes en reducering av pensionerna med förslagsvis 10 procent böra vidtagas. De slutliga pensionsbeloppen skulle då, efter vederbörlig avrundning, bliva för Sandberg ($\frac{18}{30} \times \frac{2}{3} \times 4\,894$) — 10 procent därav = 1 764 kronor och för Enquist ($\frac{2}{3} \times 864$) — 10 procent därav = 522 kronor.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Sandberg och Enquist till belopp av 1 644 respektive 456 kronor för år och därvid anfört bland annat följande.

Under erinran att riksdagen i ett flertal fall beviljat pension åt lärare vid tekniska skolan, vilkas anställning vid skolan — i likhet med vad som är fallet beträffande Sandberg — utgjort deras huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, finner sig statskontoret icke böra göra erinran mot att hänvändelse göres till riksdagen om pension åt Sandberg.

Enligt vad i ärendet upplysts har Sandbergs löneförmåner vid skolan under de tre senaste läsåren utgjort tillhoppa 4 894 kronor för år jämte oreglerat dyrtidstillägg. Vid en avvägning av pensionsbeloppet enligt de grunder, som hittills tillämpats i fråga om s. k. riksdagspensioner, skulle den mot Sandbergs löneförmåner svarande pensionen bestämmas sålunda. Sagda löneförmåner överensstämma efter omräkning till s. k. nyreglerad avlöning med ett lönebelopp av $\left(4\,894 + \frac{44 \times 4\,894}{100} = \frac{126x}{100}; x = 5\,593:10\right)$ 5 593 kronor jämte

reglerat dyrtidstillägg. Detta belopp motsvarar närmast lön i 19 löneklassen å G-ort i den före den 1 juli 1939 för extra ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk gällande löneplanen (= 5 676 kronor). A-ortslönen i samma löneklass utgör 4 560 kronor. Med sistnämnda belopp som utgångspunkt

samt med hänsyn tagen till att Sandberg vid avgången endast kan räkna 18 tjänstår ävensom till att han icke erlagt pensionsavgifter skulle pensionen för honom närmast bli $(\frac{2}{3} \times 4\,560 = 3\,040; \frac{18}{30} \times 3\,040 = 1\,824; 1\,824 - 182 =) 1\,642$ kronor eller avrundat 1 644 kronor.

Då Enquists anställning vid tekniska skolan enligt vad statskontoret under hand inhämtat från skolan utgjort hennes enda avlönade sysselsättning på vilken hon grundat sin huvudsakliga försörjning, vill statskontoret icke motsätta sig att hon efter avgången från sin tjänst kommer i åtnjutande av pension av statsmedel. I betraktande av anställningstidens längd samt den uppburna avlöningen synes pensionen skäligen böra bestämmas till i avrundat tal 456 kronor.

I likhet med myndigheterna vill jag förorda, att pension utverkas åt Sandberg och Enquist. De av statskontoret föreslagna pensionsbeloppen synas mig skäliga. I överensstämmelse härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att envar av överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Gustaf Emil Sandberg och lärarinnan vid samma läroanstalt Elsa Katharina Enquist må från och med månaden näst efter den, varunder vederbörande lämnar sin anställning vid skolan, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension, Sandberg å 1 644 kronor och Enquist å 456 kronor.

14:o.

F. d. solisten vid kungl. teatern, hofsångaren David Georg Stockman. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Stockman är född den 30 november 1879 och således 64 år gammal;

att han innehaft anställning vid kungl. teatern från och med hösten 1906 till och med den 30 juni 1941, då han avgick med pension från de kungl. teatrarnas pensionsinrättning;

att hans årliga inkomst från kungl. teatern uppgått till i medeltal omkring 17 900 kronor under spelåren 1907/08—1939/40;

att han under budgetåret 1940/41 åtnjutit dels pension från de kungl. teatrarnas pensionsinrättning, dels ock avlöning från kungl. teatern med tillsammans 5 469 kronor 80 öre, utgörande skillnaden mellan, å ena sidan, kontrakterad lön och, å andra sidan, pensionen;

samt att hans pension utgår med 5 510 kronor för år jämte dyrtids- och kristillägg, för närvarande uppgående till 1 344 kronor respektive 860 kronor 16 öre, eller med tillhopa 7 714 kronor 16 öre för år.

I samband med att statens pensionsanstalt från och med den 1 januari 1943 övertog de kungl. teatrarnas pensionskassors tillgångar och förbindelser reglerades pensionsförhållandena för teatrarnas dåvarande och förutvarande personal i huvudsak på det sätt, att personal, som innehade fast anställning

sagda dag, blev inordnad under bestämmelserna i ett särskilt kapitel, kap. XII, i reglementet för pensionsanstalten och därigenom erhöll rätt till såväl tjänste- som familjepension jämte därå belöpande tilläggsförmåner under det att personal, som tidigare avgått ur tjänst med rätt till egenpension från någon av pensionskassorna, bibehölls vid denna pension, dock med den förbättringen, att dyrtids- och kristillägg fick utgå enligt för nyreglerade pensioner från statens pensionsanstalt gällande bestämmelser. Sistnämnda personal ägde enligt kassornas reglementen icke någon familjepensionsrätt och erhöll ej heller sådan rätt vid pensionsanstaltens övertagande av pensioneringen.

Enligt det förslag av 1941 års teaterpensionsutredning, som låg till grund för propositionen nr 34 till 1943 års riksdag angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för personal vid de kungl. teatrarna, skulle för de förutvarande befattningshavare, vilka den 30 juni 1940 eller därefter intill statens pensionsanstalts övertagande av pensioneringen avgått med pension, från övertagandet tillämpas samma pensionsbestämmelser som för då fast anställda befattningshavare. I propositionen förklarade sig emellertid föredragande departementschefen icke kunna tillstyrka, att de nya pensionsbestämmelserna gjordes tillämpliga beträffande sådana kassadelägare, som icke den 1 januari 1943 kvarstätt i tjänst. Om det skulle finnas böra ifrågakomma att tillerkänna tidigare avgången delägare förhöjd tjänstepension eller att tillerkänna efterlevande efter tidigare avgången eller avliden delägare familjepension, borde enligt departementschefens mening sålunda uppkommande spörsmål prövas i samma ordning som eljest förekommande frågor om beviljande av pension eller understöd vid sidan av gällande bestämmelser.

Stockman har hos Kungl. Maj:t gjort framställning i syfte att komma i åtnjutande av såväl tjänste- som familjepensionsrätt enligt de nya pensionsbestämmelserna för personalen vid de kungl. teatrarna. Till stöd för sin framställning har Stockman åberopat förutom sina på grund av omfattande försörjningsbörda tryckta ekonomiska förhållanden jämväl den omständigheten, att hans anställning enligt uppgift från teaterns ledning skulle ha bevarats, därest man insett, att detta varit erforderligt för att han skulle bli underkastad de nya pensionsbestämmelserna.

Vid Stockmans ansöknng fanns fogat ett av *Svenska teaterförbundets styrelse* avgivet yttrande, vari styrelsen förklarar sig varmt tillstyrka ansökningen. I yttrandet anföres vidare.

Det torde vara ställt utom varje tvivel att Stockman under den allra största delen av den tid han varit knuten till kungl. teatern alltifrån början av sin anställning därstädes år 1906 varit teaterns kanske allra främsta kraft. De intäkter, som teatern och därmed staten under hans lysande sångarbana på grund av hans insatser tillgodoförts, ha varit högst betydande. Enbart på denna grund synes det styrelsen i högsta grad skäligt, att, då olyckliga omständigheter så fogat att Stockman i pensionshänseende kommit i en ogynnsam situation, hans framställning om ersättning härför vinner Kungl. Maj:ts bifall.

Även till ordföranden i teaterförbundets styrelse i hans egenskap av ledamot av 1941 års teaterpensionsutredning har kungl. teaterns ledning meddelat att, därest det kunnat förutses att Stockman ej skulle fått sin pension be-

räknad efter de nya grunderna, hans och ett fåtal andra gamla förtjänta artisters kontrakt skulle ha bevarats, tills det nya reglementet trädde i kraft såsom skedde vid kungl. dramatiska teatern. När nu så starka behovsskäl föreligga, synes det styrelsen än mer rimligt, att Stockmans ansökan bifalles, då därigenom den bristande uniformitet som råder mellan de båda kungl. teatrarnas handlingssätt i detta avseende i någon mån tillrättalägges.

Inom hela Sveriges skådespelarkår har Stockman under sin långa sångarbana endast förvärvat aktning och sympati. Styrelsen vågar framhålla Stockman som förebildlig både som konstnär och människa. Om den stora sympati Stockman vunnit hos den breda publiken, behöver icke här ordas. Om formella och ekonomiska möjligheter härför förefunnnes, skulle vårt lands skådespelarkår säkerligen med glädje själv vilja bidra till en hederspension åt sin berömde och avhållne medlem. Förbundsstyrelsen, som äger noggrann kännedom om Stockmans personliga och ekonomiska förhållanden, kan vitsorda riktigheten av hans påstående rörande det verkligt trängande behov av ekonomiskt stöd, som föreligger.

De skäl, som styrelsen åberopat till stöd för Stockmans underdåniga ansökan, synas styrelsen vara så speciella, att ett Kungl. Maj:ts beslut i för Stockman gynnsam riktning icke kan till sin verkan gå utöver det enskilda fallet och sålunda innebära ett farligt prejudikat.

Styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag har med vitsordande av riktigheten av de av Stockman i ansökningen lämnade uppgifterna tillstyrkt framställningen, vilken styrelsen funnit synnerligen behjärtansvärd.

Statens pensionsanstalt har i ärendet anfört, bland annat, följande.

Vid bifall till den av Stockman gjorda ansökningen, varför riksdagens medverkan lär vara erforderlig, skulle han, räknat från och med den 1 januari 1943, komma i åtnjutande av tjänstepension till årligt belopp av 8 000 kronor jämte därå belöpande dyrtids- och kristillägg, vid nuvarande indexläge utgörande 1 344 respektive 860: 16 kronor för år. De sammanlagda årliga tjänstepensionsförmånerna skulle därvid komma att uppgå till $(8\,000 + 1\,344 + 860:16 =)$ 10 204: 16 kronor för år. Därjämte skulle hans efterlevande bli va berättigade till familjepension efter ett familjepensionsunderlag av 1 900 kronor, vilken pension jämlikt bestämmelserna i kungörelsen nr 508/1939 skulle komma att utbytas mot s. k. ny familjepension. Sistnämnda pension skulle för änka ensam utgöra 1 980 kronor, vartill skulle komma procentuellt tillägg och kristillägg, vid nuvarande indexläge utgörande 514: 80 respektive 347: 52 kronor, varigenom änkepensionsförmånerna skulle komma att uppgå till sammanlagt 2 842: 32 kronor.

Även om de nyaste statliga pensionsreglementena gjorts tillämpliga å vissa före reglementenas ikraftträdande pensionerade anställningshavare, synes dock medgivande i allmänhet ej böra lämnas den, som avgått ur tjänst med pension före en pensionsreglering för den befattningshavargrupp han tillhört, att bli va inbegripen i pensionsregleringen. Ur de synpunkter pensionsanstalten har att företräda, anser pensionsanstalten, bland annat med hänsyn till konsekvenserna, avsteg från denna regel icke böra äga rum i förevarande fall. På grund härav finner sig pensionsanstalten icke kunna tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om beredande åt sökanden av den av honom begärda pensionsrätten.

Huruvida det möjligen kan anses vara på sin plats att statsmakterna tillerkänna sökanden någon tilläggspension såsom uttryck av erkännande för särskilt förtjänstfull konstnärlig verksamhet, är en fråga, som undandraget sig pensionsanstaltens bedömande.

Vad särskilt angår spørsmålet om pension åt sökandens efterlevande, synes ställning därtill ej böra tagas förr än detta spørsmål framdeles eventuellt blir aktuellt.

Statskontoret har anfört följande.

I likhet med statens pensionsanstalt anser sig statskontoret av principiella skäl icke böra tillstyrka, att framställning göres till riksdagen i syfte att giva de nya pensionsbestämmelserna för befattningshavare vid de kungl. teatrarna tillbakaverkande tillämpning beträffande sökanden.

Vad angår frågan om tilläggspension bör tillerkännas sökanden för särskilt förtjänstfull konstnärlig verksamhet vill statskontoret erinra, att ämbetsverket tidigare i liknande fall framhållit angelägenheten av att med hänsyn till konsekvenserna i olika riktningar största försiktighet från statsmakternas sida iakttoges vid beviljandet av s. k. honnörspensioner. Vad föreliggande fall beträffar må uppmärksammas, att sökanden redan åtnjuter en tjänstepension, som överstiger de pensionsbelopp, som hittills tillkommit någon konstnär såsom honnörspension. Vid nu angivna förhållande anser sig statskontoret ej heller kunna tillstyrka, att särskild statspension tillerkännes sökanden.

Frågan om beredande av pension åt efterlevande efter sökanden torde i överensstämmelse med det av pensionsanstalten åberopade departementschefsuttalandet i sinom tid efter därom gjord framställning få prövas i samma ordning som gäller beträffande efterlevandepensioner, om vilka framställning göres hos riksdagen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen förutsattes vid framläggandet för 1943 års riksdag av förslag till nya pensionsbestämmelser för personalen vid de kungl. teatrarna, att frågor kunde uppkomma om pensionsförhöjning åt redan avgången anställningshavare eller familjepensionsrätt för avgången eller avliden anställningshavares efterlevande. Därvid ansågs att dylika spørsmål borde prövas från fall till fall i samma ordning som eljest förekommande frågor om beviljande av pension eller understöd vid sidan av gällande bestämmelser. Nämda uttalanden torde närmast ha åsyftat sådana fall, där vederbörande avgått eller avlidit under de närmaste åren före de nya bestämmelsernas tillkomst eller sålunda vid den tidpunkt, då frågan om statens övertagande av ifrågavarande pensionering blivit aktuell. En närmare undersökning av de olika fall, som skulle kunna ifrågakomma till förbättrad tjänstepension, har givit vid handen, att det här rör sig endast om enstaka fall. Av aktörpersonalen torde Stockman vara den ende, för vilken med hänsyn till de ekonomiska förhållandena en förbättrad tjänstepension är påkallad. Med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter, däribland icke minst värdet av Stockmans insatser vid kungl. teatern, vill jag förorda, att honom beredes en tilläggspension av statsmedel utöver de pensionsförmåner han för närvarande åtnjuter. Med beaktande av storleken av den pension, som skulle tillkommit Stockman, därest han blivit underkastad de nya pensionsbestämmelserna, vill jag föreslå, att tilläggspensionen bestämmas till 2 004 kronor för år utan några tilläggsförmåner, att utgå från tidpunkten för pensionsregleringens genomförande, d. v. s. den 1 januari 1943.

Frågan om beredande av pension åt Stockmans efterlevande torde däremot icke för närvarande böra upptagas till prövning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. solisten vid kungl. teatern, hovsångaren David Georg Stockman må, räknat från och med den 1 januari 1943, under sin återstående livstid — utöver honom tillkommande pension från statens pensionsanstalt — från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig tilläggspension av 2 004 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall utgå.

15:o.

Instrumentmakaren vid lantbrukshögskolan Karl Erik Rudolf Johansson.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Johansson är född den 22 september 1876 och således 67 år gammal;

att han under tiden 5 april—4 juni 1902 varit anställd såsom daglönare vid Stockholms örlogsvarv;

att han under tiden september 1924—mars 1925 innehaft anställning såsom arbetare vid fälttelegrafkårens radioverkstad i Hagalund;

att han under tiden juni 1927—mars 1929 utfört arbete mot ersättning enligt räkning för tekniska högskolans institution för maskinelement;

att han från och med den 1 september 1927 erhållit anställning vid centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet botaniska avdelning samt från och med den 1 juli 1937, då nämnda avdelning överflyttats till lantbrukshögskolan, inträtt i högskolans tjänst;

att han under sin anställning vid centralanstalten och lantbrukshögskolan huvudsakligen varit sysselsatt med arbete i institutionernas instrumentverkstäder;

att han för sitt arbete icke åtnjutit avlöning från avlöningsanslag utan uppburit ackordsersättning från omkostnadsanslag;

att Johansson för andra uppdragsgivare, vilka till stor del utgjorts av statliga eller andra offentliga institutioner, förfärdigat vid centralanstalten respektive lantbrukshögskolan konstruerade instrument och apparater;

att ersättningen för detta arbete av Johansson direkt uppburits från uppdragsgivaren, varjämte även centralanstalten respektive högskolan haft viss inkomst av dessa beställningar;

samt att hans arbetsinkomst utgjort, under budgetåren 1928/29—1939/40 i medeltal omkring 2 780 kronor för år, under budgetåret 1940/41 omkring 5 000 kronor samt under tiden 1 juli 1941—31 mars 1942 omkring 3 600 kronor.

Styrelsen för lantbrukshögskolan har hemställt om utverkande av största möjliga pension åt Johansson. Styrelsen har därvid meddelat, att statens pensionsanstalt med anledning av en av styrelsen hos pensionsanstalten gjord ansökning om pension åt Johansson förklarat, att denne icke kunde beredas pension jämlikt kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 696) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst. Styrelsen har vidare åberopat en av professorn vid högskolan H. G. Lundegård gjord framställning om pension åt Johansson, vari uttalas bland annat följande.

Det arbete Johansson utfört såväl vid anstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet som vid lantbrukshögskolan kan betecknas såsom ackordsarbete, då det innefattat förfärdigandet av instrument för dessa institutioner, i den omfattning sådana erfordrats. Arbetets art har medfört, att Johansson kontinuerligt haft förbindelse med institutionen, ehuru han under vissa mellantider utfört arbeten åt andra uppdragsgivare. Denna anställningsform, som varit betingad av de begränsade medel, vilka stått till buds för instrumentverkstadens drift, är den under liknande förhållanden även på andra institutioner vanligen anlitade. Som grundval för en beräkning av pensionens storlek torde kunna läggas en genomsnittlig inkomst av statsmedel med 3 000 kronor per år.

Under det vetenskapliga forskningsarbetet, särskilt på det spektralanalytiska området, ha åtskilliga instrument och apparater nykonstruerats. Vid utförandet av dessa konstruktioner efter de meddelade skisserna och anvisningarna har Johansson visat en mycket framstående kunnighet och skicklighet, vilket gjort hans arbete till en ovärderlig tillgång för institutionen. Denna Johanssons insats, vilken ju genom anställningens form medfört ett minimum av utgifter för statsverket, torde väl därför vara väl värd den belöning, som en anspråklös pension skulle innebära för honom.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Johansson till belopp av 396 kronor för år och därvid anfört, bland annat, följande.

Johanssons tjänstgöring vid centralanstalten och lantbrukshögskolan kan icke sägas hava haft karaktär av mera fast anställning. Han har dock räknat fram till utgången av år 1943 under tillhoppa i runt tal 17 år 4 månader — däri inräknat förenämnda anställning vid örlogsvarvet och radioverkstaden — utfört ett väl vitsordat arbete för statens eller offentliga institutioners räkning, på vilket arbete han byggt sin försörjning. Vid sådant förhållande vill statskontoret icke motsätta sig, att Johansson — som av statens pensionsanstalt icke funnits författningsenligt berättigad till pension — beredes någon pension av statsmedel. Statskontoret vill därvid hänvisa till ett i det närmaste likartat fall, nämligen 1937 års riksdags beslut om pension åt förre snickaren E. G. F. Larsson (prop. nr 259, p. 5; bankoutsk. utl. nr 35, p. 8; riksd. skr. nr 245).

Beträffande storleken av pensionen vill statskontoret föreslå, att den fastställs till samma belopp, som bestämdes i det åberopade fallet eller 396 kronor för år.

Med hänsyn till vad myndigheterna anfört i ärendet vill jag icke motsetta mig, att pension utverkas åt Johansson. I fråga om pensionsbeloppet kan jag dock icke biträda statskontorets förslag. Omständigheterna i det av ämbetsverket åberopade fallet synas mig icke jämförliga med de nu föreliggande. Enligt min uppfattning bör pensionsbeloppet skäligen fastställas

till 1 500 kronor för år. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att instrumentmakaren vid lantbrukshögskolan Karl Erik Rudolf Johansson må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 500 kronor.

16:o.

F. d. byråchefen i generalpoststyrelsen Johannes Döss. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Döss är född den 9 mars 1873 och således 71 år gammal;

att han den 3 juni 1892 antagits till e. o. postexpeditör och från och med den 1 december samma år anställts såsom extra biträde vid postverket;

att han förordnats till ordinarie postexpeditör från och med den 1 januari 1903 och befordrats till förste kontrollör från och med den 1 januari 1910, till överkontrollör från och med den 1 december 1912, till sekreterare från och med den 1 maj 1918 samt till överpostmästare från och med den 1 september 1920;

att han konstituerats och förordnats, den 18 juli 1921 till postdirektör och den 30 juni 1922 till byråchef, i vilken sistnämnda egenskap han förestått generalpoststyrelsens dåvarande femte byrå (postsparbanken och postgirokontoret);

att Döss, sedan det upptäckts, att han under åren 1927—1930 i samråd med annan tjänsteman föranstaltat om teckning i postsparbankens namn av vissa större obligationsposter, vilka därefter utan generalpoststyrelsens tillstånd överförts å Döss och den andre tjänstemannen personligen samt för deras räkning försålt, i april 1933 blivit ställd under åtal inför Svea hovrätt;

att Döss genom utslag av hovrätten den 30 juni 1933 och av Kungl. Maj:t den 23 november samma år blivit dömd till avsättning från sin befattning såsom byråchef samt att till generalpoststyrelsen utgiva ersättning med 22 854 kronor 22 öre jämte ränta, motsvarande de vid försäljningarna av förenämnda obligationsposter uppkomna vinsterna;

att kapitalvärdet av de av Döss erlagda tjänstepensionsavgifterna, tillhopa 12 234 kronor, blivit i samband med hans avsättning jämlikt 12 § lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk inbetalat från postverkets pensionsfond till pensionsstyrelsen för beredande av pension åt honom enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

samt att Döss på grund av nämnda inbetalning från och med den 1 mars 1935 från penslottsstyrelsen uppbär en årlig pension av 1 196 kronor 40 öre.

Hos Kungl. Maj:t har Döss gjort framställning i syfte att komma i åtnjutande av rätt till tjänste- och familjepension.

Generalpoststyrelsen har hemställt om utverkande av ett årligt ålderdomsunderstöd åt Döss, att av postmedel utgå med lämpligt belopp från och med den 1 januari 1944. Styrelsen har därvid anfört, bland annat, följande.

För det av Döss i samband med postsparbankens inordnande i postverket utförda organisationsarbetet blev han genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 juni 1924 tillerkänd en gratifikation av 3 000 kronor.

I motion till 1930 års riksdag (II: 221) hemställdes, att Döss på grund av de framstående insatser han utfört för postsparbanks- och postgironörelsens utveckling skulle, utöver lönen som byråchef, tillerkännas ett årligt personligt arvode å 6 000 kronor, att utgå från den 1 januari 1930 och tills vidare. Motionen föranledde ingen annan åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 maj 1930 (nr 174) hemställde, att Döss för utfört organisationsarbete inom generalpoststyrelsens postsparbanks- och postgirobyrå måtte tillerkännas ytterligare gottgörelse med belopp, som Kungl. Maj:t skulle äga fastställa. I anledning därav blev Döss genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 juli 1930 för utfört organisationsarbete beträffande postgironörelsen tillerkänd särskild gottgörelse med 9 000 kronor.

I februari 1934 hemställde Döss och den andre i obligationsförsäljningarna delaktige tjänstemannen hos Kungl. Maj:t om föranstaltande av sådan åtgärd, att deras skuld till generalpoststyrelsen bleve efterskänkt. Yttranden inhämtades från generalpoststyrelsen, statskontoret och justitiekanslersämbetet, vilka samtliga tillstyrkte bifall under särskild hänvisning till det förhållandet, att sökandena för det dåvarande vore och sannolikt för framtiden skulle förbliva ur stånd att fullgöra sin betalningsskyldighet. Från generalpoststyrelsens och statskontoret sida framhölls vidare, att sökandena genom sina oegentliga förfaranden icke kunde anses ha åsamkat statsverket någon egentlig förlust, eftersom de av dem inköpta obligationerna helt fallit utanför postsparbankens egna inköp och banken i övrigt aldrig befattade sig med försäljning av obligationer utan uteslutande inköpte dylika för räntegivande penningplacering på längre sikt. Kungl. Maj:t avlät proposition i ämnet till 1934 års riksdag (prop. nr 229) med hemställan om befrivelse för Döss och den andre tjänstemannen från ifrågavarande betalningsskyldighet, och blev Kungl. Maj:ts förslag av riksdagen godkänt (riksd. skr. nr 172).

Enligt generalpoststyrelsens mening nedlade Döss under sin tjänstetid i postverket ett för staten högst värdefullt organisations- och förvaltningsarbete. Döss var den drivande kraften vid postsparbankens omorganisation. Från att hava varit en rätt stillastående sparinrättning, som lämnade ett klen ekonomiskt resultat och som icke ens var i stånd att till fullo ersätta postverket för dess befattning med driften, har postsparbanken efter omorganisationen icke blott kunnat erlagga full betalning för det åt banken utförda postarbetet utan också kunnat göra avsevärda avsättningar samt dessutom leverera betydande vinster under en lång följd av år. Styrelsen vill i detta sammanhang också framhålla det pionjärarbete på sparfrämjandets område, som Döss utförde under den tid han verkade såsom chef för postsparbanken.

Vid startandet av postgironörelsen — som väl numera måste anses vara en omistlig tillgång såväl för det allmänna som för den enskilde — utförde han ett organisationsarbete, som icke kan anses kompenserat genom den gratifikation på 9 000 kronor, som år 1930 tillerkändes honom.

Med hänsyn till det sällsynt värdefulla arbete, som Döss ostridigt nedlagt i det allmännas tjänst, finner generalpoststyrelsen därför skäligen att han under sin återstående levnad beredes ett understöd av statsmedel. I fråga om storleken av det understöd, som skulle kunna tillerkännas honom, lämnar det pensionsreglemente, som var tillämpligt på honom, icke någon ledning. Därest emellertid Döss blivit avsatt efter ikraftträdandet av 1934 års civila tjänstepensionsreglemente, hade han jämlikt nämnda reglementes 22 § varit försäkrad till erhållande av uppskjuten livränta till det belopp för år räknat, som enligt försäkringsteknisk beräkning svarat mot den intjänta pensionen. Enligt nämnda paragraf skulle den intjänta pensionen hava minskats med två tredjedelar, såvida ej Kungl. Maj:t funnit skäl tillerkänna honom större del, dock högst två tredjedelar av den intjänta pensionen. Uppskjuten livränta från fyllda 65 år skulle — efter avdrag för den från pensionsstyrelsen utgående pensionen — hava utgått med cirka 475 (nedsatt med $\frac{2}{3}$) resp. 2 540 (nedsatt med $\frac{1}{3}$) kronor. Nämnda från 65 års ålder utgående belopp motsvara från fyllda 70 år cirka 780 (nedsatt med $\frac{2}{3}$) resp. 4 185 (nedsatt med $\frac{1}{3}$) kronor. Sistnämnda livräntebelopp, 4 185 kronor, synes generalpoststyrelsen vara det högsta understöd, som kan komma i fråga. Därest dyrtidstillägg anses böra utgå å understödsbeloppet, bör viss därav betingad reduktion av beloppet äga rum.

Statskontoret har med hänsyn till Döss' långvariga och ostridigt värdefulla verksamhet i statens tjänst biträtt generalpoststyrelsens förslag om beredande åt honom av ett årligt ålderdomsunderstöd utöver den pension, han redan uppbure från pensionsstyrelsen. Understödet har syntts ämbetsverket skäligen böra bestämmas till 2 400 kronor för år att bestridas av postmedel. Å understödet borde icke utgå några tilläggsförmåner.

Med hänsyn till de föreliggande omständigheterna har jag icke velat motsätta mig, att Döss på sätt myndigheterna tillstyrkt beredes understöd av statsmedel utöver den pension som tillkommer honom från pensionsstyrelsen. Understödet synes mig skäligen böra fastställas till 3 000 kronor för år. Å understödet, som torde böra utgå från och med den 1 januari 1944 och bestridas av postmedel, bör icke utgå rörligt tillägg eller kristillägg. Frågan om familjepensionsrätt för Döss torde icke för närvarande böra upptagas till prövning. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att f. d. byråchefen i generalpoststyrelsen Johannes Döss må, räknat från och med den 1 januari 1944, under sin återstående livstid av postmedel uppbära ett årligt understöd av 3 000 kronor, varå dyrtidstillägg icke skall utgå.

17:o.

Förre stationskarlen vid statens järnvägar Viktor Gustafsson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Gustafsson är född den 4 april 1877 och således 66 år gammal;

att han innehaft anställning vid förutvarande Jönköping—Gripenbergs järnvägsaktiebolag under tiden 1 maj 1901—30 september 1935;

att han, i samband med att nämnda järnvägsaktiebolag trätt i konkurs och driften å järnvägen nedlagts, den 1 oktober 1935 erhållit tillfällig anställning såsom stationskarl vid statens järnvägar, från vilken anställning han avgått på grund av sjukdom med utgången av januari månad 1942;

att han vid tillträdet av anställningen i statens järnvägars tjänst varit delägare i Jönköping—Gripenbergs järnvägs pensionsfond;

att han vid nämnda pensionsfonds avveckling i samband med det enskilda järnvägsaktiebolagets konkurs under åren 1936—1940 erhållit i utdelning ett sammanlagt belopp av omkring 6 450 kronor, utgörande viss del av den fordran, som han hade på grund av delägarskap i fonden;

samt att Gustafsson på grund av frivillig försäkring hos pensionsstyrelsen, till vilken försäkring statens järnvägar under hans anställningstid därstädes bidragit med 12 kronor i månaden eller ett belopp ungefärligen motsvarande hans förutvarande avgift till den enskilda järnvägens pensionsfond, äger efter uppnådda 67 levnadsår utbekomma en årlig pension av 106 kronor 30 öre.

Hos Kungl. Maj:t har Gustafsson anhållit att komma i åtnjutande av tilläggspension.

Järnvägsstyrelsen har anfört, bland annat, följande.

Såsom förutsättning för sökanden att erhålla ovanberörda anställning vid statens järnvägar gällde, att han undertecknade en förbindelse, enligt vilken han förklarade bl. a., att han för sig och sina efterlevande icke gjorde anspråk på några pensionsförmåner eller understöd från statens järnvägar.

Då sökanden genom inbetalning till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring av det från konkursboet erhållna beloppet, 6 450 kronor, kunnat tillförsäkra sig en årlig pension från avgången ur tjänst av omkring 670 kronor, anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka någon tilläggspension att utgå från statens järnvägar. Genom kungörelsen den 30 april 1943 (nr 232) har emellertid medgivits, att s. k. dyrtidshjälp må utgå till vissa pensionärer från nedlagda enskilda järnvägar, varför sökanden, därest Jönköping—Gripenbergs järnvägs pensionsfond kunnat fortbestå, hade ägt rätt att å pensionen från fonden komma i åtnjutande av dyrtidshjälp från och med den 1 juli 1943. Enligt uppgift skulle sökanden varit berättigad till en årlig pension av kronor 1 165: 50 efter en uppnådd ålder av 63 år.

Med hänsyn till sökandens långa tjänstetid vid enskild järnväg och vid statens järnvägar — sammanlagt 37 år och 11 månader — samt i betraktande av det obetydliga pensionsbelopp, vartill han på grund av pensionsstyrelsens frivilliga försäkring är berättigad, synes det styrelsen skäligt, att sökanden — liksom andra pensionärer från övertagna eller nedlagda enskilda järnvägar — erhåller viss kompensation i anledning av levnadskostnadsökningen. En sådan synes lämpligen kunna motsvara den dyrtidshjälp, som skulle utgå dels å den pension, som han kommer att erhålla från pensionsstyrelsen på grund av verkställda inbetalningar till den frivilliga pensionsförsäkringen, dels å det pensionsbelopp, som han skulle kunnat tillförsäkra sig från avgången ur statens järnvägars tjänst genom inbetalning till dylik försäkring av de på sin tid erhållna medlen från den enskilda pensionsfonden.

Järnvägsstyrelsen får sålunda hemställa om bemyndigande att till sökanden utbetala dels från och med den 1 juli 1943 ett belopp, motsvarande det, vartill dyrtidshjälp skulle belöpa sig på en årlig pension från enskild järnvägs pensionskassa av 670 kronor, d. v. s. å det belopp, som han enligt vad ovan anförts vid avgången ur tjänst kunnat erhålla genom en frivillig pensionsförsäkring, dels dyrtidshjälp å det pensionsbelopp, som han framdeles erhåller från pensionsstyrelsen på grund av verkställda inbetalningar till dylik försäkring.

Statskontoret har hemställt, att åt Gustafsson måtte genom framställning till riksdagen utverkas årligt understöd till belopp av 498 kronor under villkor, att Gustafsson till statsverket överlåter sin rätt till pension enligt pensionsstyrelsens frivilliga försäkring. Ämbetsverket har därvid anført, bland annat, följande.

För den händelse Jönköping—Gripenbergs järnväg övertagits av staten, utan att konkurs mellankommit, torde Gustafssons pensionsförsäkring i nämnda fond ha fullföljts av statens järnvägar med den avgiftsbetalning, som i stället nu ifrågakommit till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring, och Gustafsson på detta sätt bibehållits vid honom tidigare tillförsäkrad pensionsrätt, innebärande en årlig ålderspension av 1 165 kronor 50 öre. Gustafsson skulle därjämte under nämnda förutsättning sannolikt hava erhållit en fastare anställning hos statens järnvägar och således vid avgång ur tjänst kunnat erhålla viss fyllnadspension av statsmedel enligt kungörelsen den 30 juni 1942 (nr 697). Det har i ärendet vidare konstaterats, att Gustafsson, därest han till pensionsstyrelsens frivilliga försäkring inbetalat berörda, från konkursboet erhållna kapitalbelopp, kunnat tillförsäkra sig en pension vid avgången ur tjänst å i runt tal 670 kronor för år.

I betraktande av ovan angivna omständigheter finner statskontoret det skäligt, att Gustafsson beredes ett mindre understöd av statsmedel. Ämbetsverket vill för sin del föreslå, att understödet i fråga bestämmes till ett belopp, motsvarande skillnaden mellan 1 165 kronor 50 öre och 670 kronor, eller efter vederbörlig avrundning 498 kronor för år. Å detta belopp torde böra utgå sedvanliga dyrtidsförmåner. Såsom villkor för åtnjutande av sagda understöd lärer emellertid böra föreskrivas, att Gustafsson till statsverket överlåter sin rätt enligt ovan berörda frivilliga försäkring i pensionsstyrelsen.

I likhet med statskontoret vill jag förordna, att förslag förelägges riksdagen om beviljande av ett mindre årligt understöd av statsmedel åt Gustafsson. Mot det av ämbetsverket föreslagna understödsbeloppet har jag intet annat att erinra än att detsamma för att bli jämnt delbart med tolv bör avrundas till 504 kronor för år. Understödet torde böra bestämmas att utgå från och med den 1 juli 1943 och bestridas av trafikmedel. Såsom villkor för åtnjutande av understödet bör föreskrivas, att Gustafsson till statsverket överlåter sin rätt till pension enligt pensionsstyrelsens frivilliga försäkring.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre stationskarlen vid statens järnvägar Viktor Gustafsson må, räknat från och med den 1 juli 1943, under sin återstående livstid av trafikmedel uppbära ett årligt un-

Kungl. Maj:ts proposition nr 196.

derstöd av 504 kronor; dock under villkor att Gustafsson till statsverket överlåter sin rätt till pension enligt pensionsstyrelsens frivilliga försäkring.

Vad föredraganden ovan under punkterna 1:o—17:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Öhman.